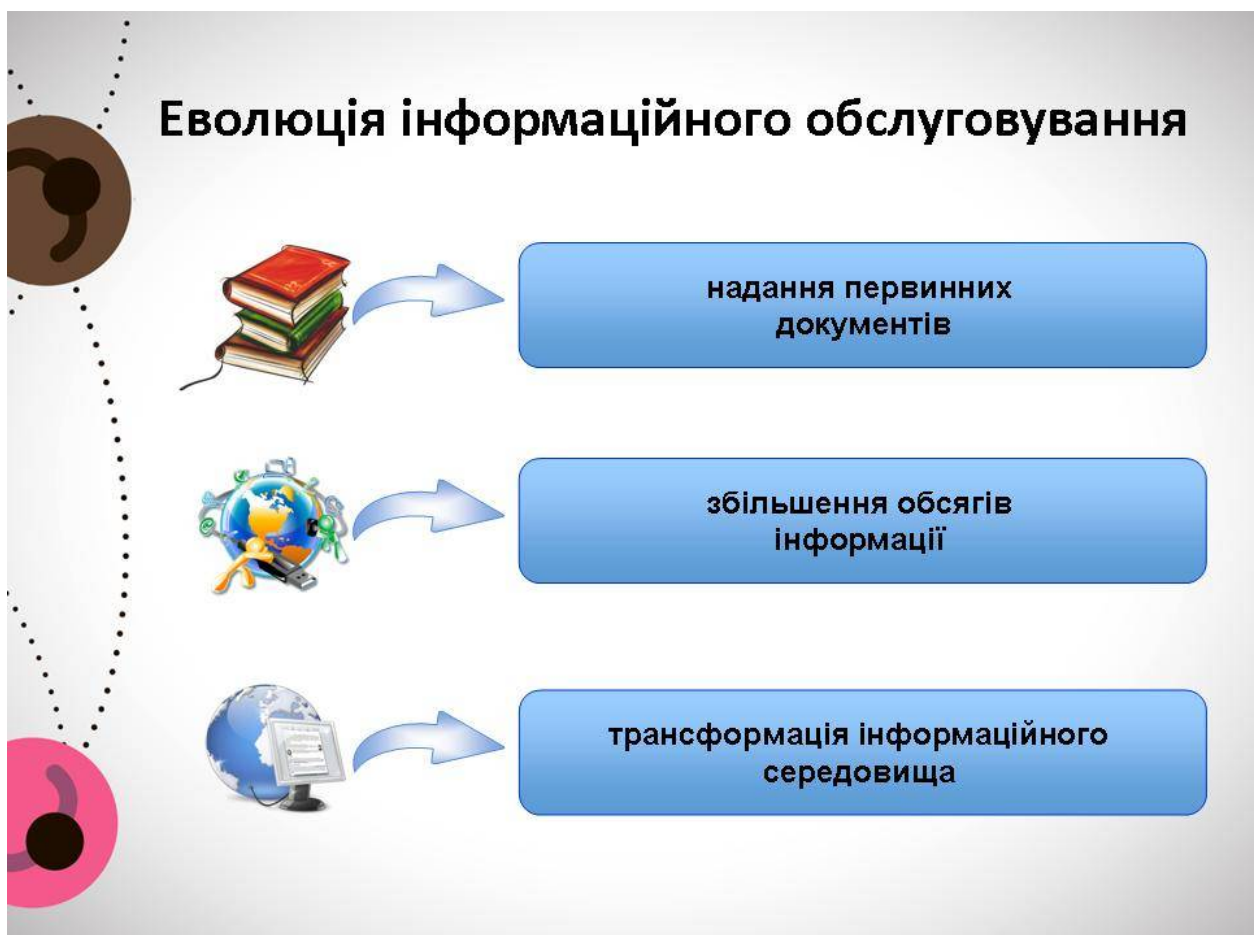

Д. В. Ткаченко

*зав. відділом інформаційних технологій та
комп'ютерного забезпечення
бібліотеки Миколаївського національного
аграрного університету*

Проблемні аспекти формування інформаційного середовища бібліотеки МНАУ у контексті сучасних потреб науковців

Від початку виникнення бібліотеки здійснювали інформаційне обслуговування суспільства, форми і способи якого еволюціонували та ускладнювалися разом із самими бібліотеками. На початковому етапі розвитку бібліотечного обслуговування інформаційні потреби членів суспільства задовольнялися шляхом надання їм первинних документів, необхідні відомості з яких користувачі видобували самостійно. Еволюція бібліотечного обслуговування від простих і традиційних видів до більш складних обумовлена тим, що бібліотека як соціальний інститут, адаптується до вимог суспільства і змінюється відповідно до них.

Стрімке збільшення обсягів продукуваної інформації, її урізноманітнення, використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, посилення впливу інформації на процеси, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя вимагають від бібліотек постійної трансформації свого інформаційного середовища.

Якщо проаналізувати сучасні публікації у бібліотечних фахових виданнях, то майже у кожній статті згадується поняття «інформаційне середовище». Безліч підходів до розуміння та трактувань цього терміну можна зустріти і на теренах Інтернету.

Враховуючи специфіку діяльності бібліотек, найбільш вдалим є трактування інформаційного середовища, як сфери діяльності суб'єктів, пов'язану зі створенням, перетворенням, аналізом та споживанням інформації.

Бібліотека МНАУ як один з головних суб'єктів інформаційного середовища університету в цілому, виконує функції не тільки накопичення, а й перетворення, аналізу, переробки та створення інформаційних потоків.

Формування та актуалізація інформаційного середовища нашої бібліотеки як наукової бази для інформаційного супроводу науково-дослідного процесу пов'язано перед усім з:

1) розробкою стратегії пошуку наукової інформації у відповідності з профілем наукової діяльності університету та окремих науковців;

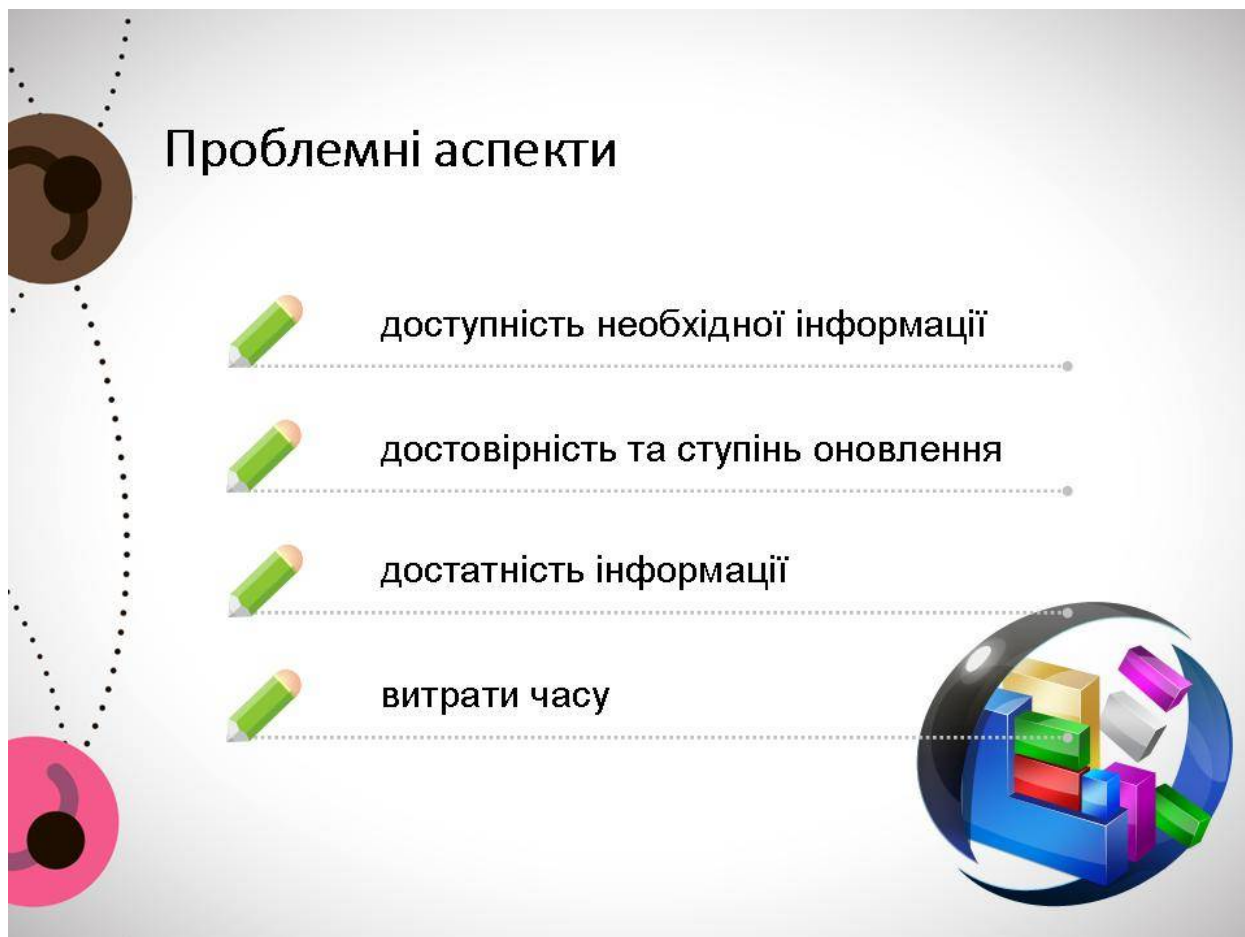
2) удосконаленням переробки інформаційних потоків та форм надання кінцевого інформаційного продукту з урахуванням потреб наших користувачів;

3) підвищенням оперативності та зручності доведення кінцевих інформаційних продуктів до споживачів.

Ґрунтуючись на вищенаведеному, можна виокремити проблемні аспекти у кожному з напрямків.

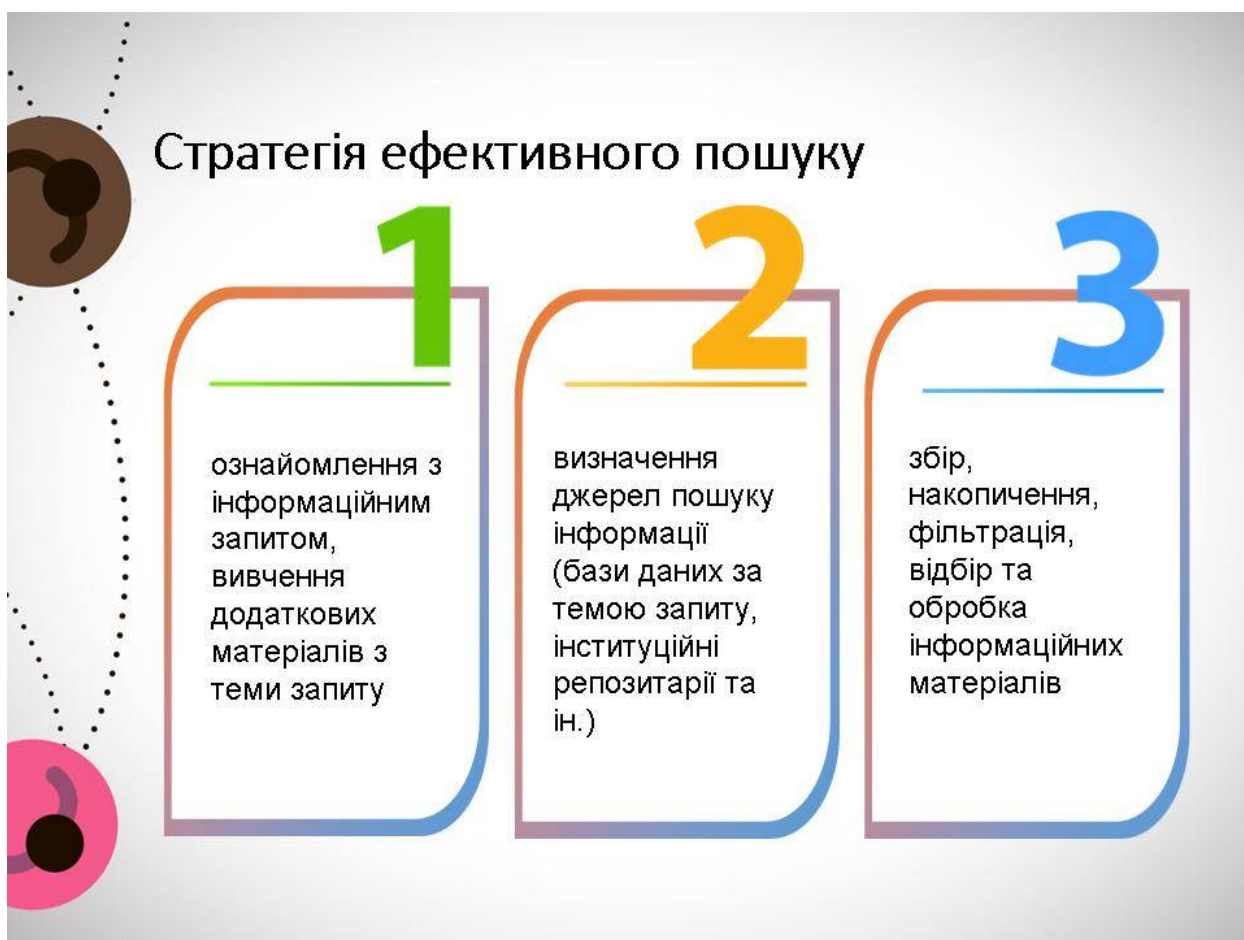
У процесі власної діяльності науковці стикаються зі значною проблемою в доступності необхідної інформації, її достовірності, ступені оновлення та достатності для проведення якісних досліджень. Важливим фактором є суттєві витрати часу науковців на пошук потрібної інформації.

Так, говорячи про розробку стратегії пошуку наукової інформації у мережі Інтернет, слід враховувати те, що темпи виробництва, накопичення і передачі інформації зростають, але дуже часто така інформація є некоректною, неперевіреною та застарілою. Також, для відбору мережевих ресурсів важливе значення має їхня стабільність у мережі Інтернет.

Фахівці нашої бібліотеки вирішуючи цю проблему, віддають перевагу репозитаріям наукових та освітніх закладів України та світу, а також базам даних з позитивною науковою репутацією, наприклад Scopus, Agris, DOAJ, WorldWideScience та ін.

Для того, щоб пошук був ефективним наші фахівці постійно удосконалюють відповідні методики орієнтації на найбільш продуктивний пошук і обробку інформаційних матеріалів.

В узагальненому вигляді стратегія виконання складного інформаційного запиту науковців має наступний вигляд:

- 1) ознайомлення фахівця бібліотеки з самим інформаційним запитом, при необхідності вивчення додаткових матеріалів з теми запиту;
- 2) визначення джерел пошуку інформації (бази даних за темою запиту, інституційні репозитарії профільних установ, міжнародні бази даних та ін.);
- 3) збір та накопичення інформаційних матеріалів за темою запиту;
- 4) фільтрація, відбір та обробка інформаційних матеріалів фахівцями нашої бібліотеки.

При цьому, оцінюючи інформаційні ресурси з точки зору якості, фахівці нашої бібліотеки керуються наступними критеріями:

Релевантність – міра відповідності отриманого результату бажаному.

Повнота інформації багато в чому характеризує якість інформації і визначає достатність даних для ухвалення рішень або для створення нових даних на основі тих, що є.

Доступність інформації – міра можливості одержати ту або іншу інформацію. На ступінь доступності інформації впливають одночасно як доступність даних, так і доступність адекватних методів для їх інтерпретації.

Актуальність інформації – це ступінь відповідності інформації теперішньому моменту часу.

Оскільки інформаційні процеси розтягнуті в часі, то достовірна і адекватна, але застаріла інформація може приводити до помилкових рішень.

Наступною проблемою є вибір форм надання кінцевого інформаційного продукту користувачам нашої бібліотеки. На сьогодні у практиці нашої бібліотеки широко використовується вибіркове розповсюдження інформації (ВРІ) та диференційне обслуговування керівництва (ДОК), електронна доставка документів, яка є гібридом

міжбібліотечного абонементу та віртуальної довідки. При цьому використовуються різноманітні форми передачі інформації: електронна пошта, традиційні списки літератури. Окрім того, професорсько-викладацький склад університету має можливість звертатись на сайт бібліотеки, де представлені такі інформаційні ресурси з проблемних та актуальних питань сільського господарства, вищої школи та ін., як віртуальні виставки, бібліографічні покажчики, веб-огляди, списки літератури та ін. Важливе місце у процесі інформування в режимі он-лайн відіграють власні бібліографічні та інформаційні БД бібліотеки.

Форми надання інформаційного продукту

- Віртуальні виставки
- Веб-огляди
- Бібліографічні покажчики
- Списки літератури

1. Вибіркове розповсюдження інформації
2. Диференційне обслуговування керівництва
3. Електронна доставка документів
4. Сайт бібліотеки МНАУ

Скріншот веб-сайту бібліотеки МНАУ. На екрані видно логотип бібліотеки, заголовок "Бібліотека" та "Миколаївський національний аграрний університет". Меню навігації включає: НАША БІБЛІОТЕКА, РЕСУРСИ БІБЛІОТЕКИ, ІНСТИТУЦІЙНІ РЕПОЗИТОРИ МНАУ, НАУКОВА РОБОТА, МЕТОДИЧНА РОБОТА, КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТЯНЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ, ВІРТУАЛЬНІ ВИСТАВКИ, НОВИНИ ТА АКЦІЇ, ПЛАНІ ПОСЛУГ, САЙТ МНАУ. Також присутній банер "ШАНОВНІ КОРИСТУВАЧІ! ЗАПРОШУЄМО ВАС ВІДВІДАТИ БІБЛІОТЕКУ НАШОГО УНІВЕРСИТЕТУ" з фотографією жінки.

Ще один напрямок інформаційної роботи бібліотеки МНАУ – це Дні кафедр та участь у засіданнях вчених рад факультетів. У рамках цих заходів відбувається демонстрація інформаційних ресурсів, що надійшли до бібліотеки, знайомство з новими технологіями в роботі бібліотеки, обговорюються питання взаємодії між бібліотекою та кафедрою.

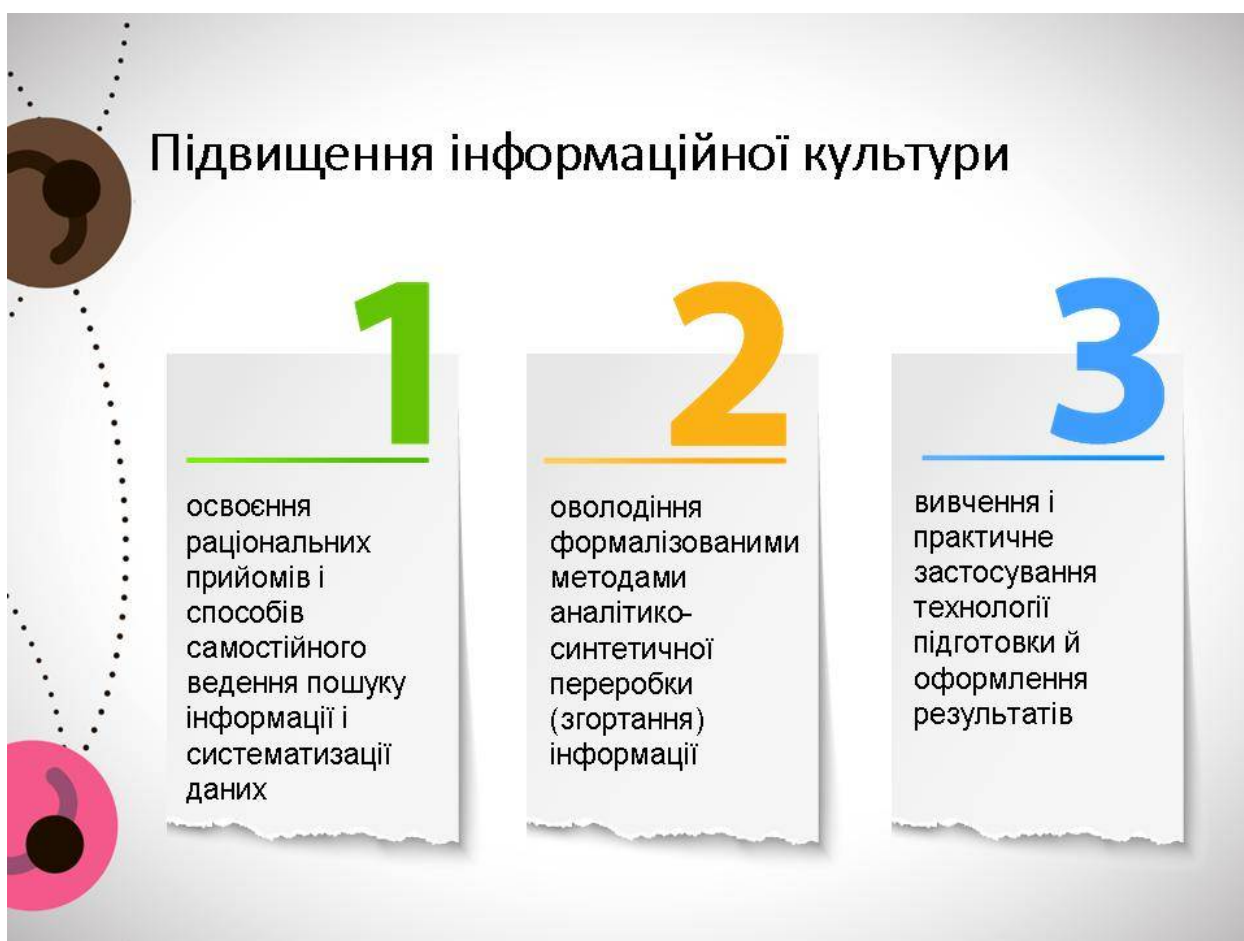
Нажаль, все ще залишається актуальною проблемою не тільки у нашому університеті, а й в будь-якій сфері, низький рівень інформаційної культури, а саме недостатній рівень інформаційної компетентності науковців, їх недостатня обізнаність у бібліографічних ресурсах, відсутність коректного користування вторинною бібліографічною продукцією, недостатність інформаційної грамотності, слабке знання щодо користування електронними ресурсами науково-довідкового характеру, невміння орієнтуватися в інформаційних потоках, незнання засад пошуку інформації як в мережі Інтернет, так і в каталогах бібліотек, відсутність навичок аналітичної обробки документів та ін.

Для вирішення цієї проблеми вже багато років фахівці бібліотеки МНАУ проводять комплекс заходів з підвищення інформаційної культури. Основна мета цих заходів - дати користувачам знання, уміння і навички інформаційного самозабезпечення його навчальної і науково-дослідної діяльності.

Досягнення цієї мети здійснюється в ході вирішення наступних задач:

- освоєння раціональних прийомів і способів самостійного ведення пошуку інформації і систематизації даних відповідно до задач навчального та науково-дослідного процесу у вузі;
- оволодіння формалізованими методами аналітико-синтетичної переробки (згортання) інформації;
- вивчення і практичне застосування технології підготовки й оформлення результатів самостійної навчальної і науково-дослідної діяльності.

Також, одним з напрямків нашої діяльності з підвищення інформаційної культури професорсько-викладацького складу університету є створення методичних рекомендацій призначених саме нашим науковцям. Тематикою таких рекомендацій є підготовка документу до видання, бібліографічний опис традиційних та електронних документів, підготовка

статті до публікації у зарубіжних періодичних виданнях та інші актуальні питання.

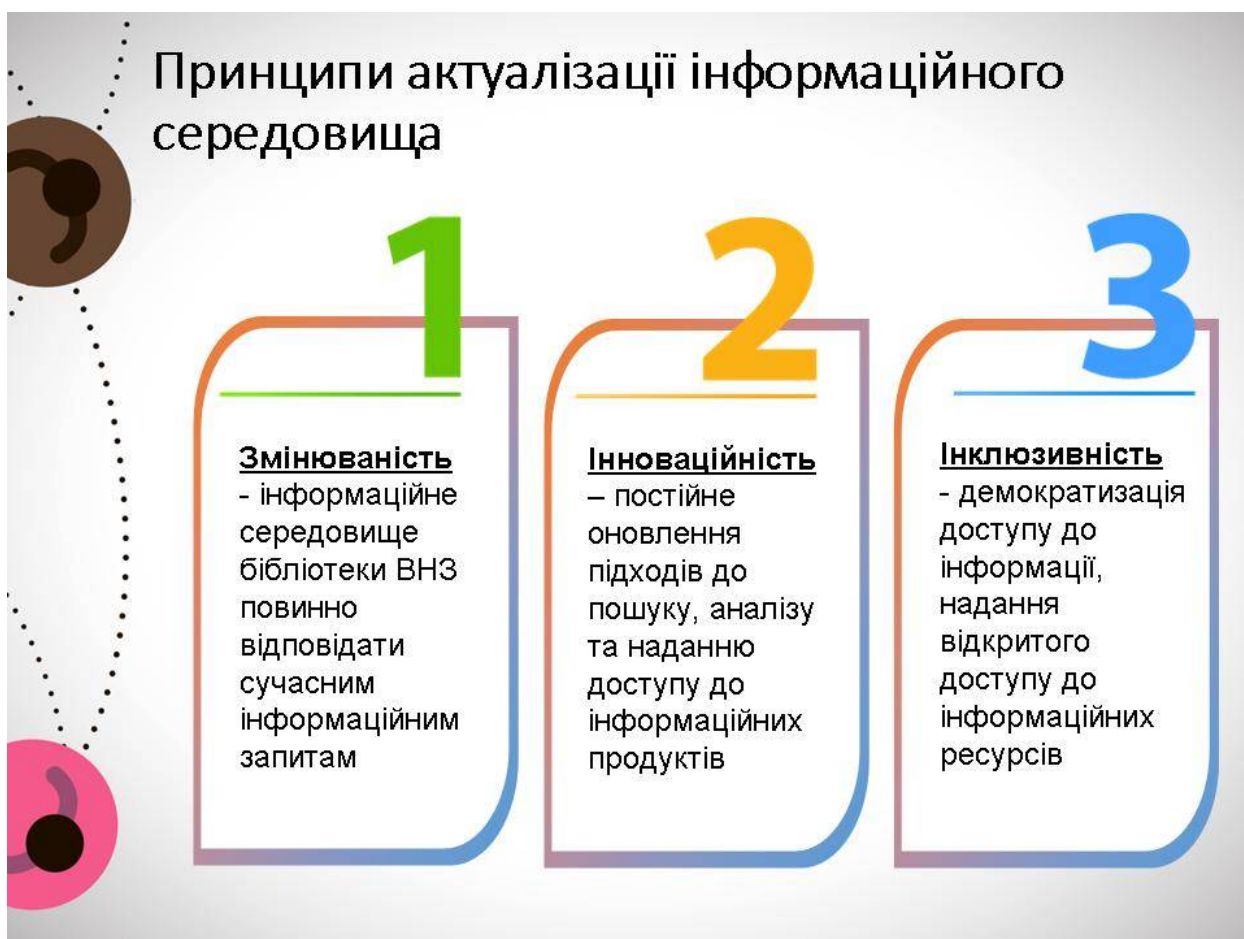

Узагальнюючи практику представлення кінцевого інформаційного продукту, можна констатувати, що цілеспрямована робота фахівців бібліотеки МНАУ дозволила поєднати всі процеси циркуляції наукових документів (від їх створення до поширення й використання).

Отже, завдання бібліотеки МНАУ у галузі інформаційного забезпечення наукового процесу університету полягає у тому, щоб виявити в інформаційному потоці найціннішу та найдостовірнішу інформацію, провести її експертну оцінку, опрацювати на загальнобібліотечних засадах та надати до неї вільний доступ.

Отже, вузівські бібліотеки, виконуючи функцію підтримки знань, науки та освіти повинні не тільки формувати, а й актуалізувати своє інформаційне середовище керуючись при цьому наступними принципами:

- змінюваності, тобто інформаційне середовище бібліотеки ВНЗ повинно відповідати сучасним інформаційним запитам;
- інноваційності – постійного оновлення підходів до пошуку, аналізу та надання доступу до інформаційних продуктів;
- інклюзивності, тобто демократизація доступу до інформації, надання відкритого доступу до інформаційних ресурсів.

Бібліотеки університетів стають кураторами та менеджерами цифрових колекцій наукових і навчальних видань, надають інформаційні послуги вченим, навчають молодих науковців оформляти та робити бібліографічний опис результатів наукових досліджень, архівують наукові праці у репозитаріях, професійно консультують щодо можливостей та доступів до провідних спеціалізованих порталів, систем наукометричних баз даних, а також інтеграції внутрішньовузівських періодичних видань у національні та світові наукометричні системи оцінювання публікаційної активності тощо.

Список використаних джерел

1. Васильєв О. Системи пошуку наукової інформації : огляд [Електронний ресурс] / О. Васильєв, В. Чьочь // Бібліотечна планета. - 2009. - № 2. - С. 11-16. - Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bp_2009_2_3.
2. Калініна Л. Інформаційна культура як феномен інформаційного суспільства і напрям дослідження [Електронний ресурс] / Л. Калініна, Б. Моцик // Теорія та методика управління освітою. - 2012. - № 8. – Режим доступу : <http://qps.ru/2xp4T>.
3. Козьменко О. В. Проблеми створення і використання електронних інформаційних ресурсів для потреб аналітиків і науковців [Електронний ресурс] / О. В. Козьменко, О. В. Кузьменко, К. М. Жулінська // Вісник Української академії банківської справи. - 2012. - № 1(32). – Режим доступу : <http://qps.ru/WPYyC>.
4. Колесникова Т. О. Цифрові сервіси бібліотек ВНЗ із забезпечення розвитку науки [Електронний ресурс] / Т. О. Колесникова // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Івано-Франківськ, 16-19 червня 2015р. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – С. 147–160. – Режим доступу : <http://qps.ru/W1dQ9>.
5. Копитко Т. Сучасні напрями оптимізації використання електронно-інформаційних ресурсів / Т. Копитко // Вісник Книжкової палати. – 2015. - № 4. – С. 21-24.
6. Кцзьминская Е. Г. Информационные технологии и научная коммуникация: инструменты и модели внедрения в условиях университета [Електронний ресурс] / Е.Г. Кузьминская // Образовательные технологии и общество. – 2014. – Режим доступу : <http://qps.ru/xLOMV>.
7. Лобузін К. В. Створення інтегрованого бібліотечного простору: основні проблеми та шляхи вирішення / К. В. Лобузін // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2012. – № 2. – С. 34-41.
8. Лобузін К. Шляхи інтеграції бібліотечної діяльності до онлайн-середовища [Електронний ресурс] / К. Лобузін // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 7. – С. 30-34. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2012_7_9.
9. Пономаренко Л. О. Інформаційні потреби педагогічної науки та розвиток системи бібліографічних ресурсів освітянських бібліотек України : автореф. дис. ... канд. наук із соціальних комунікацій ; спец. 27.00.03 / Л. О. Пономаренко. – К., 2015. – 20 с.